

Nr 21

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om ändrad lydelse av 11 § 1 och 2 mom. förordningen den 22 juni 1934 (nr 320) angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom; given Stockholms slott den 30 december 1958.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till förordning om ändrad lydelse av 11 § 1 och 2 mom. förordningen den 22 juni 1934 (nr 320) angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom.

GUSTAF ADOLF

Gösta Netzen

Propositionens huvudsakliga innehåll

Vid utarrendering av kronoegendom under domänstyrelsens förvaltning skall enligt nu gällande bestämmelser alltid ställas säkerhet för arrendevillkorens fullgörande, om arrendavgiften uppgår till minst 1 500 kronor. Därest särskilda skäl föreligger, äger dock Kungl. Maj:t medgiva att vederbörande arrendator befrias från skyldigheten att ställa sådan säkerhet. Understiger arrendavgiften 1 500 kronor, ankommer det på domänstyrelsens avgörande huruvida säkerhet skall ställas eller ej. I propositionen föreslås att den oförmälda värdegränsen i fråga om fordran på säkerhet skall höjas från 1 500 till 2 000 kronor.

Förslag
till
Förordning
om ändrad lydelse av 11 § 1 och 2 mom. förordningen den 22 juni
1934 (nr 320) angående grunder för förvaltningen av
viss kronoegendom

Härigenom förordnas, att 11 § 1 och 2 mom. förordningen den 22 juni 1934 angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

11 §.

1 m o m. Uppgår arrendeavgiften till minst *ettusenfemhundra* kronor, skall såsom säkerhet för fullgörandet av arrendevillkoren för en tid av minst fem år, därest arrendet skall fortfa- ra så länge, och högst åtta år vara ställd borgen av två eller flera personer, vilka borga en för alla och alla för en såsom för egen skuld till dess full betalning skett och vilkas vederhäftighet är styrkt av länsstyrelsen eller domaren; ägande Kungl. Maj:t likväl, då särskilda skäl därtill föreligga, medgiva, att arrendator befrias från skyldigheten att såsom säkerhet för arrendevillkorens fullgörande ställa sådan borgen som nu nämnts.

Arrendator, som — — — tre års arrendeavgift.

Minst ett — — — i arrendekontraktet.

2 m o m. Understiger arrendeavgiften *ettusenfemhundra* kronor, ankommer det på domänstyrelsens avgörande, om säkerhet för fullgörandet av arrendevillkoren skall ställas eller icke.

1 m o m. Uppgår arrendeavgiften till minst *tvåtusen* kronor, skall såsom säkerhet för fullgörandet av arrendevillkoren för en tid av minst fem år, därest arrendet skall fortfa- ra så länge, och högst åtta år vara ställd borgen av två eller flera personer, vilka borga en för alla och alla för en såsom för egen skuld till dess full betalning skett och vilkas vederhäftighet är styrkt av länsstyrelsen eller domaren; ägande Kungl. Maj:t likväl, då särskilda skäl därtill föreligga, medgiva, att arrendator befrias från skyldigheten att såsom säkerhet för arrendevillkorens fullgörande ställa sådan borgen som nu nämnts.

2 m o m. Understiger arrendeavgiften *tvåtusen* kronor, ankommer det på domänstyrelsens avgörande, om säkerhet för fullgörandet av arrendevillkoren skall ställas eller icke.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

¹ Senaste lydelse av 11 § 1 och 2 mom. se 1952: 165.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30 december 1958.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Netzén, anmäler efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet fråga om *viss ändring i den s. k. arrendeförordningen* samt anför följande.

I 11 § förordningen 1934: 320 angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom, vanligen kallad arrendeförordningen, har meddelats bestämmelser rörande ställandet av säkerhet för arrendevillkorens fullgörande vid utarrendering av egendom som står under domänstyrelsens förvaltning. Paragrafen är senast ändrad genom kungörelsen 1952: 165 (prop. 1952: 59; LU³ 14; rskr. 128).

Enligt 1 mom. av nämnda paragraf gäller nu som huvudregel att sådan säkerhet alltid skall vara ställd, om arrendeavgiften uppgår till minst 1 500 kr. Därest särskilda skäl föreligger, må dock Kungl. Maj:t medgiva, att arrendator befrias från skyldigheten att ställa sådan säkerhet. I fråga om säkerhetens beskaffenhet föreskrives, att den skall utgöras av borgen, avseende fullgörandet av arrendevillkoren under minst 5 år, därest arrendet skall fortfara så länge, och högst 8 år samt ställd av 2 eller flera personer, vilka borgar en för alla och alla för en såsom för egen skuld till dess full betalning skett och vilkas vederhäftighet är styrkt av länsstyrelsen eller domaren. Arrendator som så önskar kan dock begränsa borgenssäkerheten till att avse allenast annat än erläggandet av arrendeavgiften, om han jämte borgensförbindelsen avlämnar obligationer eller andra säkerhetshandlingar, som enligt domänstyrelsens bedömande innefattar fullgod säkerhet för 2 års arrende. Det finns också möjlighet att helt utbyta borgenssäkerheten mot pant i obligationer eller andra säkerhetshandlingar. Dessa måste dock då ha sådant värde, att de enligt domänstyrelsens bedömande innefattar fullgod säkerhet för 3 års arrendeavgift. Minst 1 år före utgången av den tid, för vilken borgen blivit ställd, skall avlämnas ny borgen, som kan godkännas av domänstyrelsen.

Om arrendeavgiften understiger 1 500 kr., ankommer det enligt 2 mom. i paragrafen på domänstyrelsens avgörande, huruvida säkerhet skall ställas eller ej.

Enligt paragrafens ursprungliga lydelse kunde under inga omständigheter undantag göras från föreskriften i 1 mom. att säkerhet måste ställas, om arrendeavgiften uppgick till dåvarande minimibeloppet 600 kr. Rätten för Kungl. Maj:t att på grund av särskilda skäl dispensera från denna föreskrift infördes genom författningsändring år 1939. Såsom skäl för författningsändringen anfördes i propositionen 1939: 65, att det vid arrenden av s. k. skogsjordbruk och mindre jordbruksegendomar med något mer än 600 kronors arrendeavgift understundom visat sig omöjligt för vederbörande arrendator att anskaffa föreskriven säkerhet. Det kunde följaktligen inträffa fall, då i övrigt skötsamma och lämpliga personer icke kunde godtagas såsom kronoarrendatorer. Även beträffande jordbruksegendomar med högre arrendeavgift än sålunda nämnts kunde det vid något enstaka tillfälle visa sig önskvärt att kunna eftergiva kravet på ställande av säkerhet.

I fråga om kravet på säkerhet vid arrendeavgälder över en viss gräns anfördes i propositionen 1952: 59 bl. a. följande.

Enligt de bestämmelser om utarrendering av kronojord, som gällde före 1934, var arrendator alltid skyldig att ställa vederbörlig säkerhet för arrendevillkorens fullgörande. När denna regel nämnda år utbyttes mot föreskrift, att ställande av säkerhet skulle vara obligatoriskt endast om arrendeavgiften uppginge till minst 600 kr., grundades beslutet härom på förslag av 1932 års kronojordsutredning. I dess betänkande rörande ändring av grunderna för utarrendering av kronojord (SOU 1933: 32) uttalades bl. a., att ett upprätthållande i varje fall av fordran på arrendesäkerhet för de s. k. skogsjordbruken ävensom för sådana torp och lägenheter, som enligt betänkandet borde utarrenderas särskilt för sig, med sannolikhet skulle leda till att flertalet av nyssnämnda mindre jordbruk icke skulle kunna upplåtas på självständigt arrende åt de förutvarande innehavarna — ett förhållande som enligt utredningens mening vore mycket att beklaga. Vid övervägande av den gräns, där arrendesäkerhet borde kunna påfordras, hade utredningen bl. a. tagit hänsyn till att ett arrende som betingade en avgift av 600 kr. eller därutöver icke lämpligen borde anförtros en person, som icke ägde de ekonomiska resurser, att han kunde ställa säkerhet för arrendevillkorens fullgörande.

Under åren närmast efter 1934 torde det ha varit ganska sällsynt, att arrendeavgiften för ett skogsjordbruk, ett torp eller en lägenhet uppgick till så mycket som 600 kr. Ännu vid tiden för 1939 års författningsändring uttalade domänstyrelsen att de flesta av de fall, där ett eftergivande av kravet på säkerhet vore påkallat, inrymdes inom den därför stadgade 600-kronorsramen. Numera har emellertid läget blivit ett annat. Bl. a. på grund av penningvärdets fall har det blivit allt vanligare att arrendeavgiften för jordbruksegendomar av nyss åsyftat slag sättes till 600 kr. eller mera, med påföljd att domänstyrelsen måste uppställa krav på säkerhet för arrendevillkorens fullgörande. Olägenheterna härav minskas väl till en viss grad genom att Kungl. Maj:t har befogenhet att befria från skyldigheten att ställa säkerhet, men ej sällan är denna utväg stängd, eftersom arrendatorn icke kan åberopa några sådana »särskilda skäl» som utgör förutsättning för meddelande av dylik befrielse. Det kan därför lätt inträffa, att den hittillsvarande arrendatorn ej kan få behålla arrendet, därför att det visar sig omöjligt för honom att anskaffa föreskriven borgen. För att icke syftet med be-

stämmelserna om fri prövningsrätt i vissa fall för domänstyrelsen skall helt eller delvis förfelas, torde det följaktligen vara nödvändigt att höja den oförmålda 600-kronorsgränsen för denna prövningsrätt.

I skrivelse den 3 november 1958 har *domänstyrelsen* hemställt, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen ändring av arrendeförordningen av innebörd dels att övre gränsen för den arrendeavgäld, vid vilken borgen icke behöver ställas, höjes från 1 500 till 2 000 kr., dels att arrendator av skogsjordbruk, vilken kontraktsevenligt har att utföra dagsverken, icke skall vara skyldig att ställa borgen för arrendevillkorens fullgörande.

Till motivering av sin hemställan har *domänstyrelsen* — jämte det styrelsen hänvisat till sina framställningar i dessa ämnen den 21 februari 1951 och den 31 januari 1952 (återgivna å s. 4—5 i prop. 1952: 59) — bl. a. anfört, att arrendeavgälderna under de senare åren successivt blivit höjda, beroende dels på försämrat penningvärde, dels på vidtagna jordförbättringar, modernisering av bostäderna, uppförande av garage m. m. De skogsjordbruk, för vilka arrendeavgälden uppgår till mer än 1 500 kr. utgör dock enligt styrelsen f. n. ej mer än ca 5 procent av hela antalet. Jag torde här få nämna, att ordet »skogsjordbruk» i arrendeförordningen användes som beteckning för sådana å kronoparker eller andra kronoskogar belägna, av *domänstyrelsen* förvaltade jordbruksegendomar, som prövas erforderliga för skötseln av skogarna. Beträffande de fall då arrendatorn av ett skogsjordbruk är skyldig att mot ersättning utföra ett i kontraktet bestämt antal dagsverken påpekar styrelsen — såsom tidigare i skrivelsen den 21 februari 1951 — att denna omständighet i viss mån utgör en säkerhet för arrendeavgäldens erläggande genom de möjligheter till kvittning som därigenom erbjudes.

Riksräkenskapsverket tillstyrker framställningen.

Statskontoret avstyrker framställningen, enär olägenheterna med gällande bestämmelser — såvitt man kan sluta av *domänstyrelsens* egen uppgift om antalet skogsjordbruk med högre avgäld än 1 500 kr. — är begränsade samt då Kungl. Maj:t äger befria arrendator från skyldigheten att ställa borgen, om särskilda skäl därtill föreligger.

Departementschefen

Med hänsyn till den utveckling, som ägt rum mellan åren 1934 och 1952 beträffande arrendeavgäldernas storlek på grund av penningvärdets förändringar och de värdehöjningar, som i övrigt hade skett i fråga om de arrenderade fastigheterna, ansågs det sistnämnda år motiverat att höja den gräns, vid vilken skyldighet att kräva säkerhet inträder, från 600 till 1 500 kronor. Enär en liknande utveckling därefter ägt rum, finner jag mig böra tillstyrka *domänstyrelsens* förslag att nu höja nämnda gräns till 2 000 kronor.

Därest denna ändring genomföres, torde frågan, huruvida säkerhet skall krävas vid utarrendering av skogsjordbruk, i allmänhet komma att falla inom ramen för *domänstyrelsens* fria prövningsbefogenhet. Det lär endast i jämförelsevis sällsynta fall inträffa, att ett skogsjordbruk betingar en ar-

rendeavgift som uppgår till eller överstiger 2 000 kronor. Med hänsyn härtill torde det ej behöva medföra någon större olägenhet, om för dylika fall som huvudregel gäller att arrendatorn skall vara skyldig att ställa säkerhet. Befrielse från denna skyldighet kommer att kunna medgivas av Kungl. Maj:t, om det påkallas t. ex. för att domänverket skall kunna erhålla lämplig arbetskraft till skogen eller andra särskilda skäl därtill föranleder. Enligt min mening föreligger därför ej tillräcklig anledning att, såsom domänstyrelsen föreslagit, helt undantaga skogsjordbruken från 2 000-kronorsregeln. Jag anser sålunda icke någon författningsändring i denna del vara påkallad.

I enlighet med det anförda har inom jordbruksdepartementet upprättats förslag till *förordning om ändrad lydelse av 11 § 1 och 2 mom. förordningen den 22 juni 1934 (nr 320) angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom*. De nya bestämmelserna torde böra träda i kraft så snart som möjligt.

Jag hemställer sålunda, att ifrågavarande författningsförslag måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen lämnar Hans Maj:t Konungen bifall och förordnar, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Gunnar Eklund